

Til høring i Finanskomiteen 30.04.2024,
Statens pensjonsfond Meld. St. 22 (2023-2024)

Investeringer i alkoholselskaper bør opphøre

Kort oppsummert

God folkehelse bør prioriteres i forvaltningen av SPU. Særlig bør fondet vise spesiell varsomhet ved investeringer i selskaper eller produkter som defineres som kommersielle helsedeterminanter, f.eks. industri som produserer og selger alkohol, sukker eller ultraprosessert mat. Dessverre er det få eller ingen spor etter fokus på helse i Stortingsmeldingen.

Når det gjelder alkohol: Statens pensjonsfond utlands beholdning i alkoholselskaper var ved utgangen av 2023 på nesten 150 milliarder kroner. I og med 1) at alkohol er den eneste psykoaktive forbruksvaren uten et globalt, bindende og regulerende rammeverk som beskyttelse mot skader og dårlig helse, 2) svært omfattende vitenskapelig dokumentasjon av de store skadevirkningene fra alkoholbruk, og 3) alkoholselskapenes rolle som kommersielle helsedeterminanter, særlig i det globale Sør, er SPU sine investeringer i alkoholselskaper dypt problematiske, og bør opphøre.

Alkohol – ingen ordinær vare

Alkohol er den eneste psykoaktive og avhengighetsskapende forbruksvaren uten et globalt, bindende og regulerende rammeverk som beskyttelse mot skader og dårlig helse, slik vi har for tobakk¹. Alkohol er en av de store risikofaktorene for global folkehelse, inkludert psykisk helse og ikke-smittsomme sykdommer (f.eks. kreft og hjerte-/karsykdommer). Ifølge global statistikk forårsaket alkoholbruk 2,4 millioner dødsfall i verden i 2019², og skader fra alkoholbruk utgjør en betydelig byrde for enkeltmennesker, familier, lokalsamfunn og stater verden over. Alkoholbruk er dessuten den ledende risikofaktoren for tidlig død og dårlig helse i aldersgruppen 25–49 år.

Lav- og mellominntektsland – særlig i det globale Sør – rammes ekstra hardt av alkoholskader. Dette skyldes fattigdom, svake helsesystemer og uregulerte markeder. Afrika sør for Sahara er særlig rammet. Prognoser viser at alkoholkonsumet i Afrika forventes å øke i årene framover, noe som i stor grad skyldes at den globale alkoholindustrien, som domineres av fem til ti store selskaper, ser unge voksne i Afrika sør for Sahara som sitt største vekstpotensial. Denne gruppen utgjør en svært stor del av befolkningen i disse landene, og med økonomisk vekst og høyere utdanningsnivå, forventes også økt kjøpekraft.

Helt avgjørende for selskapenes satsing i regionen er dessuten at markedene i disse landene i veldig liten grad har en alkohollovgivning som setter folkehelsen foran næringsinteresser. Reguleringsgraden er dermed lav og potensialet for vekst enormt. I kampen om nye markeder satser de globale alkoholselskapene tungt på markedsføring, sponsing, påvirkning av alkoholpolitikk og bruk, eller trusler om bruk, av juridiske verktøy. Alt dette for å unngå at effektive og evidensbaserte politiske tiltak som pris- og tilgjengelighetsreguleringer og reklamerestriksjoner tas i bruk. Særlig har selskapene de siste årene investert enorme summer på å utnytte algoritmene i sosiale medier og på internett for å reklamere for produktene sine, og

¹ <https://fctc.who.int/who-fctc/overview>

² Global Burden of Disease: <https://www.healthdata.org/research-analysis/health-risks-issues/alcohol-use>

da i stor grad i land med få eller ingen restriksjoner på alkoholreklame. De negative sosiale og helsemessige konsekvensene av dette ser vi foreløpig bare konturene av.

Er det dette pensjonspengene våre bør går til?

I 2023 investerte SPU nesten 150 milliarder kroner i store globale alkoholselskaper. Fondet er dermed med på å finansiere virksomhetspraksiser i det globale sør som svært ofte ville vært ulovlige om de ble gjennomført i Norge. I Norge har vi en god og solidarisk alkoholpolitikk med sterke regulatoriske virkemidler som forebygger skader fra alkohol og som det er bred støtte for i befolkningen. Det tenderer til dobbeltmoral at vi selv har etablert god politikk for å forebygge de negative konsekvensene av alkoholbruk, mens vi i andre land skal utnytte svakere regulering for å få avkastning på våre investeringer. Våre investeringer for framtidige generasjoner bør og skal ikke profittere på andre lands svake regulering av alkohol.

I tillegg er dette investeringer i en *vare* som i seg selv er høyst problematisk. Til sammen er SPUs investeringer i alkohol derfor i skarp konflikt med de politiske målene for global helse som Norge arbeider for å fremme gjennom utviklings- og bistandspolitikken. Det undergraver dessuten Norges viktige posisjon som en global folkehelseaktør, spesielt vår aktive rolle i oppfølgingen av bærekraftsmålene internasjonalt, og vil på lang sikt ikke være lønnsomme, om vi skal legge oss tett på fondets viktigste logikk: Inntjening. Oljefondet bør derfor slutte å investere i alkoholindustri. Før et slikt uttrekk kan komme på plass, må fondet bruke sine forventningsdokumenter til å stille strenge krav til industrien og påvirkningen den har på både mennesker, lokalsamfunn, stater og klima.

FORUT ber om at Finanskomiteen vurderer å ha med følgende merknader i sin innstilling til Meld. St. 22 (2023-2024):

- **At det utarbeides et nytt forventningsdokument på folkehelse med spesifikt fokus på kommersielle helsedeterminanter.**
- **At det settes i gang en utredning av om selskaper som produserer alkohol skal inkluderes i produktkriteriene for utelukkelse (§3), slik det allerede er gjort for tobakk.**
- **At Etikkrådet bes utrede om alkoholselskapenes bruk av uetisk reklame (blant annet rettet mot barn og unge) og utilbørlig innblanding i nasjonale og internasjonale politikkprosesser er grunnlag for å be NBIM trekke seg ut av enkelte alkoholselskap**

Gjøvik, 25.april 2024
Vennlig hilsen
FORUT

Ida Oleanna Hagen
Generalsekretær